

DESPRE EUTHANASIE ACTIVĂ ȘI PASIVĂ, LEGE, DEONTOLOGIE ȘI MULTE ALTELE CU FLORIN PARASCHIV

Autorul din Focșani, care ar fi meritat cu prisosință o cunoaștere și o re-cunoaștere mult mai largă, a debutat cu „*Trei Europe... în rosturi și rostire*” (1998), debut substanțial și promițător, după care au urmat alte demersuri de o remarcabilă distincție intelectuală: „*România în disperare temperată*” (2001) și „*Eseuri anabasice*” (2003) întâmpinate cu o firească reverență, concretizată într-o analiză aplicată și atentă, din partea mai multor comentatori ai revistelor de profil cultural din București, Iași, Galați, Focșani.

^{*} Florin Paraschiv – „*Euthanasia*”, Focșani, Editura Andrew, 2007, 144 pag.

Eseistul își continuă parcursul aspru, consistent și incitant cu această **carte**^{*} pe un subiect mai mult decât fierbinte, controversat pe mai toate meridianele globului și care vine pe un orizont de așteptare mai degrabă ostil, într-o țară de ortodoxie (cel puțin) declarată, unde e foarte greu de crezut că va exista, în viitorul apropiat, o lege care să legitimeze actul euthanasic. Barbaria – ne convinge Florin Paraschiv – poate apărea acolo unde te aștepti mai puțin, dar că e mai puțin **evidentă**, disimulată într-o argumentație de o logică, mai degrabă, friabilă. Lumea modernă, în forme mai rafinate, mai perfide, dar mai puțin inflexibile, se străduiește să-și apere valorile de elementele sale tarate (sau considerate ca atare),

incluzând aici alienații, psihopatii, drogații, infirmii – estropiații, toate acele cazuri lipsite de șansa recuperării pe cale medicală. E vorba aici nu de țări din lumea a III-a, ci de țări respectate pentru nivelul lor de civilizație și democrație: S.U.A., Danemarca, Elveția, Franța. Firește, demonstrația nu se concentrează pe aceste cazuri, din motive ușor de înțeles.

Impresionantă, în această carte, nu este neapărat copleșitoarea bogăție informațională (ce presupune alcătuirea și sistematizarea a mii de fișe, o muncă enormă), nici șarmul scriiturii, cunoscut nouă din celelalte opuri, ci spiritul sistemic, capacitatea de a stăpâni și de a exploata eficient o asemenea solidă bancă de informații, venite din varii domenii și surse de încredere: studii de filozofie, sociologie, etică, drept, medicină, religie, istorie, deontologie, literatură, istoria mentalităților, știri din mass-media, ba chiar și câteva amintiri personale, organizate într-un tot organic și coerent, într-o demonstrație ce nu se vrea – și nu este – ostentativă, ci limpede și foarte convingătoare.

În mod firesc, în „*Introducere*” se fac necesare delimitări terminologice: **euthanasia** este o metodă de provocare a unei morți lipsite de o îndelungată suferință pentru aceia ce nu mai au vreo șansă de vindecare (acea „*moarte liniștită*” de care se vorbește la un moment dat), precizându-se că **euthanasia activă** presupune intervenția expresă a unei alte persoane pentru a provoca moartea pacientului, în timp ce **euthanasia pasivă** înseamnă, pur și pur, să nu împiedici această moarte. În ambele cazuri, ea are drept scop curmarea acelor chinuri grele, peste limitele suportabilității umane, gest ce are semnificația unei adevărate izbăviri pentru cel aflat în fața „*pragului*”. După ce pomeneste pe Platon (cel din „*Republica*”), părinte recunoscut al ideii de euthanasie, și pe Francis Bacon, creatorul termenului (în „*Instauratio Magna*”), autorul acestei cărți oferă un prim spațiu dilematic, observând subtil că – în ziua de azi – e **illegal** să produci moartea nedureroasă a unei persoane aflate într-o dureroasă agonie, dar **nu** să și provoci moartea unui animal în aceeași situație. Nepătrunse sunt căile civilizației moderne, nu-i așa?! Florin Paraschiv mai lasă să se înțeleagă – ca un avertisment – că acest concept poate primi conotații denigratoare sau laudative în funcție de perspectivele diferite asupra sensului dintre viață și moarte. Deci cititorul nu se poate aștepta la un răspuns tranșant la gravele întrebări pe care le ridică această carte, ci este invitat la o severă meditație asupra faptelor și pozițiilor care se confruntă, pentru a-și forma o atitudine proprie.

Dincolo de euthanasia primitivă practică de spartani și romani (de exemplu) sau de sinuciderea stoică, fascinantă este **endura** catharilor care-și caută mântuirea sufletelor printr-u refuz îndărătnic al hranei („*postul suicidar*”) până la... moartea eliberatoare. Autorul admiră **endura**, în măsura în care persoanele angajate pe acest drum o fac din liberă voință, fără vreo coerciție, dar o condamnă ferm atunci când aceasta se aplică persoanelor inconștiente și copiilor ce nu au putere de a decide. Interesantă este opoziția stabilită de Jawaharlal Nehru între **occident** ce impune o intensitate a trăirilor („*frenезie*

mecanică”) ce vizează mântuirea, liniștea și **Orient**, o adevărată „*civilizație a sufletului*”, unde omul tinde să consume o „*iluminare*”. „*Omul de legătură*”, crede autorul, ar fi Arthur Schopenhauer, în măsura în care omul european își refuză suferința, urmând ca descendenții să suporte consecințele Karmei.

Capitolul al II-lea („*Infernul euthanasic*”) este și cel mai extins (peste 40 de pagini) unde se discută – dezbate echilibrat și responsabil, nelăsând să iasă la suprafață – decât rareori – emoțiile ce-l încearcă, despre „*Psihiatrie și teroare*”, „*Euthanasia în lagăre*” (evident, naziste), „*Euthanasia de război*” și, firește, „*Euthanasia comunistă*”. La acest din urmă capitol vocea se mai inflamează, vocabulele devin mai drastice, autorul acuzând – de data aceasta – perfidia, ipocrizia deșantată a regimului. Dacă e adevărat că principiul selecției rasiale, ce a dus la acea „*soluție finală*” („*Endlösung*”), a fost formulat explicit de Adolf Hitler încă din 1930, la fel de adevărat este că euthanasia aplicată în sistemele totalitare (și nu numai) a avut efecte devastatoare mai ales printr-un suveran și definitiv dispreț față de ființa umană. Fascinația răului, pare să spună autorul, nu cunoaște granițe și nici nu ține neapărat de o ideologie sau alta. Florin Paraschiv supune atenției noastre multe fapte, șocante prin amoralitatea lor monstruoasă: euthanasierea interactivă din lagărele naziste, contribuția (stupefiantă) a evreilor colaboraționiști, degradarea progresivă (fizică, psihică, morală) a celor mai mulți dintre „*locuitorii*” lagărelor naziste, dar și modul disciplinat și demn în care s-au comportat, de exemplu, deținuții comuniști (germani și sovietici). La rândul-i, autorul acestei cărți a respectat câteva principii, refuzându-și – în primul rând – implicarea emoțională, partizanatul și manicheismul obositor, venite dintr-o viziune tendențioasă și distorsionată a comentatorilor de stânga de după 1945 (v. pag. 47).

Dacă în cazul discutat mai sus, pe bună dreptate amplu exemplificat și saturat de cifre terifiante, Tribunalul de la Nürnberg apreciază că numai în sanatorii, spitale, ospicii au fost dați morții (fără voie și fără vreo plăcere) peste 275.000 de bolnavi psihici, cu mijloacele barbare proiectate de naziști, autorul e de părere că „*infernul euthanasic*” rămâne o constantă morală (?) și ideologică a regimului, mult mai greu ne vine să acceptăm că la începutul mileniului al III-lea se (mai) practică în Europa occidentală „*eliminarea*” copiilor malformați, adulților handicapați, a bolnavilor psihici, astfel încât Jurnalul medical britanic „*The Lancet*” apreciază că în Europa euthanasia s-a practicat în secret (clinici, spitale, locuințe particulare) într-un procent care ar varia între 1 – 3,42%. Sau cum putem aprecia (e adevărat, spre sfârșitul celei mai mari conflagrații mondiale și în anii imediat următori) cererea lui Ernest Hemingway de eliminare a tuturor naziștilor (cel puțin) sau a lui Ilya Ehrenburg care solicită „*euthanasierea poporului german însuși*”?! Dar Paul Everac care propunea într-o carte a sa ca Statul (comunist, firește) să „*ecariseze stărpiturile*”?! Exemplele (de acest gen) selectate de aur te lasă fără replică.

După ce respinge categoric **euthanasierea** pe criterii rasiale, politice, economice, sociale și medicale (în sensul unor handicapuri reale, genetice sau dobândite), Florin

Zait Marga-Doina - Peisaj

Paraschiv trece – la fel de scrupulos, grav și responsabil – să discute despre **euthanasia** (activă și pasivă) înțeleasă ca o „moarte liniștită”, idee nutrită din dragostea și respectul pentru cel condamnat la o suferință îndelungată: „De vreme ce fiecare individ are dreptul să trăiască în demnitate, fiecare om are dreptul să moară demn” (Revista americană „The Humanist”, iunie 1975.

Apelul repetat la cazuri bine mediatizate în ultimele decenii obligă la o discuție atentă a pozițiilor Bisericii și a Codurilor Penale din cele mai democratice state ale lumii. Recunoaște – cum altfel? – că în multe state (est – europene, foste comuniste) se face o grosolană confuzie între **euthanasie** și **crimă** sau **sinucidere**, ce vine dintr-un mental care nu s-a eliberat (încă) de crimele monstruoase din sistemul nazist și cel comunist, comise în scopul unui „ecarisa” eficient, deseori în numele unei ideologii exclusiviste. Dacă Biserica ortodoxă, sprijinindu-se pe „Biblia” și pe textele patristice, rămâne inflexibilă în fața **euthanasiei**, înțeleasă ca o eliberare de o suferință nemeritată, cea catolică se manifestă contradictoriu. Astfel, Papa Pius al XII-lea (între 1939 – 1958) cere „să fie menținută doar viața cu adevărat umană”, Papa Ioan Paul al II-lea (între 1978 - 2005) se pronunță tranșant împotriva euthanasiei, a avortului și a manipulărilor genetice, ce ar contraveni scrierilor sfinte. Forurile legislative din mai toate țările lumii (mai puțin musulmane) țin prea puțin cont de Biserică. Au fost, firește, situații în care Biserica s-a dovedit mai permisivă decât legea, ca în cazul tinerei Karen Ann Quinlan (21 ani). Revolta reverendului Thomas Trapasso pare pe deplin justificată atunci când apreciază că 860.000 de avorturi / vieți curmate săvârșite pe teren american în 1974 nu au revoltat pe nimeni, în schimb un act de iubire ca acesta (eliberarea de suferință a lui Karen) stârnește valuri de revoltă.

Dezbaterile (publice) provocate de cazurile Nancy Cruzon (1983) și, mai ales, Terri Schiavo din Florida, care – după 15 ani de comă vegetativă și procese istovitoare – este deconectată de la aparate și, astfel, își găsește sfârșitul. E semnificativ faptul că sondajul efectuat în mai multe țări occidentale relevă un atașament de 60 – 85 % din populație pentru ideea euthanasiei, după anul 2000. În tot acest timp, pozițiile se radicalizează, dar e bine să mai subliniem o dată că se are în vedere - permanent – euthanasia nobilă, în spiritul respectului și iubirii față de om, pe care o îmbrățișează, cu gesturi elegant – discrete, și autorul acestei cărți. Oricum, ne lasă să

înțelegem acesta, cu sau fără acoperire legală, euthanasia (activă sau pasivă) se practică mai peste tot în Europa și, cu atât mai mult, în S.U.A.

O incursiune în istoria lumii, mai cu seamă a mentalităților, o lectură atentă a codurilor penale curente, probează eforturile ce se fac în Elveția, Italia, Suedia, Belgia, Olanda, Australia pentru înțelegerea și aplicarea curentă a **euthanasiei** prin compasiune. Spre exemplu, în Elveția, încă din 1942 se făcea distincția între euthanasia activă, pasivă și omorul banal, în timp ce în Italia actantul propriei euthanasii se confundă cu sinucigașul, iar în legislația română actantul euthanasiei active nu poate fi încadrat decât la categoria „*criminal*”, ceea ce este aberant. Pe bună dreptate, Florin Paraschiv apreciază că după 1980 discuția / dezbaterea devine mult mai nuanțată, în unele state, de o parte sau alta. Unele au legiferat sau măcar au devenit mai permissive față de euthanasie, fie că fericitul ales pentru a trece Pragul dincolo este vizitat mai întâi de Morfeu, zeul somnului, sau de Oskar, prea bunul motan, locuitor de drept al spitalului de geriatrie din Providence Rhode Island (S.U.A.)

Sunt prea destule lucruri de admirat în această carte: stăpânire autoritară a unei masive informații, luciditatea și echilibrul, probate în aprecierea faptelor „*sine ira et studio*”, selectarea inteligentă și exploatarea ingenioasă a unor fapte u adevărat relevante, exprimarea elevată, plastică, ce alunecă mai puțin decât altădată spre oralitate, croșetarea expresivă a unor judecăți de valoare în plan etic și profund uman, ironia severă (de această dată) și, nu în ultimul rând, arhitectura bine cumpănită a ansamblului și crearea unui generos spațiu al reflecției, în care cititorul este imperios implicat. Soluția ar fi, subliniază autorul, ca în acest domeniu să colaboreze cu toată buna-credință și competență medici, psihologi, teologi, sociologi, politologi, mass – media, societatea civilă, opinia publică (v. pag. 1079.

Două mici neglijențe mi-u atras atenția. Despre Georges Bernanos (1888 - 1948), autorul unei cărți ce oferă prilejul lui Florin Paraschiv să facă unele observații de real interes („*Jurnalul unui preot de țară*”, 1931) ni se spune că a fost un „*medic distins și mare scriitor de conștiință*”. Cu o a doua parte nu pot să nu fiu de acord, dar... „*medic distins*”? În realitate, acesta a studiat în mănăstiri, deci avea o minimă pregătire teologică, luându-și apoi licența în litere și drept, nicicum în medicină (v. pag. 31). Despre Al. Piru, care cu greu poate fi bănuț de întâietate în cărțile sale, cu atât mai puțin în materie de Eminescu, este suspectat/acuzat de autorul nostru că ar fi fost primul ce ar fi observat valorificarea unei idei schopenhaueriene, conform căreia timpul și spațiul sunt modalități de manifestare a substanței divine, de către M. Eminescu în nuvela fantastică „*Sărmanul Dionis*” (pag. 82). În realitate, ideea fusese explicit formulată de către George Călinescu în „*Opera lui M. Eminescu*”, vol. IV (1931), idee reluată de acesta în „*Istoria literaturii române de la origini până în prezent*” (1941, 1982). Dincolo de aceste observații (puțin importante), îmi exprim admirația și convingerea că avem în față nu numai cea mai bună carte a lui Florin Paraschiv, dar și un titlu de referință în eseistica românească.